

Glas zaveznikov

Leto III - Št. 515

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 5 lir

TRST, sobota 1. marca 1947

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8 - Telefon št. 93854 in 7308

OGLASI: Cena za milimetrske vrstice (prva ena kolona), trgovski L. 15, mrtvaški L. 30 (osmrtnice L. 60), objave L. 10, finančni in pravni oglas L. 25. V vsebini lista (tekstni oglas) L. 25. Davek ni vstet. Plačilno vnaprej. Oglase sprejema izključno: U. F. L. Trst, ul. Št. Pellico št. 4, tel. 940-4. Cena posamezne številke L. 5 (zaostale L. 10). Rokopisov ne vračamo.

Poslovilna beseda

Trst, 1. marca
Ko so po sporazumu, ki ga je sklenil z maršalom Titom v Beogradu v začetku leta 1945 maršal Alexander, vrhovni poveljnik zaveznikov čet na Sredozemlju, zaveznike čete v juniju 1945 zasedle Trst, Gorico, Pulj in še nekatere predele Julijske krajine, ki so tedaj dobili upravno ime «Področje A Julijske krajine», je začela na tem ozemlju delovati tudi Zaveznika obveščevalna služba.

Zaradi narodnostne mešanosti ozemlja so zavezniki sklenili, da istočasno izdajo — in, kar se danes dogaja, tudi istočasno ukinejo — dva svoja dnevnika, enega v slovenski in drugega v italijanski. Tako sta začela v Trstu izhajati «Glas zaveznikov» in «Giornale Alleato».

V prvi številki «Glasa zaveznikov», ki je izšla 19. junija 1945, je bilo uvodoma zapisano:

«Glas zaveznikov» ima namen, dati svojim čitateljem obsežen vestnik, brez polemčnih zahtev in političnih ali nacionalističnih zahtev. Nobena grožnja, niti denarni pritisk ne moreta in nikakor ne bosta mogla vplivati nanj.

Istočasno predstavlja ta naš dnevnik neodhodni stik med Zavezniki vojaško upravo in civilnim prebivalstvom, ki je sedaj pod zavezniki upravo.

Namen zaveznikov je bil torej, dati Slovincem na zasedenem ozemlju možnost, da se — če se hočejo — informirajo v svojem jeziku, kaj se dogaja po svetu. Lista zaveznikov niso nikomur vsiljevali, pač pa so prepustili vsakomur na prosti volji, ali ga hoče čitati ali ne.

Pokazati so hoteli Slovincem v teh krajih — ki so bili brez glasnika v svojem jeziku še skoraj dve desetletji — kakšen je tisk v demokratskih državah, kjer poznajo svobodo tiska. Njihov namen je bil, dati ljudem nepovprečna obvestila, prikazovati življenje po svetu, opisivati dogodke in prinašati mnenja ter izjaviti vodilnih svetovnih potokov in druzičev.

Slovinci so po tolikih letih, ko so morali črpati obvestila iz višostomerjenih fašističnih listov — ki so bili vsi enaki in v katerih je bila vsaka novica poravnana s posebno barvo, kakršna je prijala režimu — dobili spet možnost, da čitajo obvestila in se informirajo o dnevnih domačih in svetovnih dogodkih tako, kakor so se pač zgodili. Sodbo o teh dogodkih pa so si morali ustvariti sami.

S takimi smotri je začel «Glas zaveznikov» izhajati in pripraviti smo, da se nam je v majhnem posrečilo prikazati svojim čitateljem sliko, kakršno

vidijo v velikem čitalci demokratskega informativnega tiska po vsem svetu. To je bila naša naloga in pripravili smo, da smo jo izpolnili.

«Glas zaveznikov» je imel še drug pomen. Začel je namreč izhajati na ozemlju, kjer je toliko let slovenska beseda ni bila odtisnjena na papirju. Ze s samim pojavom je ob koncu te strašne druge svetovne vojne oznanil, da so prišli novi časi, ko se svet začne zavedati, da ni več mogoče hoditi po starih poteh nasilstva, temveč je z zmago zaveznikov vsak narod, pa naj bo še tako majhen, prišel do tega, da bo lahko uveljavil svoje pravice ter mirno živl poleg večjih sosedov. Kot znamenec novega časa, ki bo konec koncev le prinesel svobodo tiska — za katero so se poleg drugih osnovnih človeških svobodnih zavezniki borili in umirali — je bil «Glas zaveznikov» tudi znamenje ob poti slovenskega častnarstva v teh krajih.

Vprav letos poteka 150 let, odkar je leta 1797 izšel prvi slovenski časnik, Vodnikove «Ljubljanske Novice». Po njegovi smrti, ki jo je povzročilo nezamislivo in nezanimanje Vodnikovih sodobnikov, so Slovenci 43 let ostali brez glasnika, ker jim ga ni dovolila Metternichova cenzura. Pozneje se je slovenski tisk razvil in lepo napredoval. V časih, ko je legel nacistični mrak nad triletno Evropo, v prvem polurugem letu vojne, so bili slovenski časniki celo eni izmed š redkih preostalih kolikor toliko svobodnih listov Starega sveta.

Te ugodnosti, imeti svoj list, pa Slovenci v Trstu in na Primorskem dolgo niso poznali. Odkar so fašisti 28. septembra 1928 ukiniti zadnji slovenski dnevnik, triško «Edinost», so primorski Slovenci ostali v popolni temi. Šele zavezniki zmagali nad nacizmom in fašizmom jim je omogočila, da so spet prišli do svoje tiskane besede.

Zdaj, ko so na osnovi sporazuma med Združenimi državami, Veliko Britanijo, Sovjetsko zvezo in Francijo podpisali mirovno pogodbo z Italijo in njo ustanovili Svobodno triško ozemlje, se zatejajo prilike tudi v tem koncu sveta normalizirati. Znak tega normaliziranja je tudi ustavev obeh zavezniki dnevniki, ki sta dokončala svojo nalogo.

Ob slovesu telimo svojim čitatelcem, da bodo v bodočnosti lahko v polni meri deležni tiste osnovne človeške svobode, ki ji pravimo svoboda tiska. Želimo jim, da bi v njihovo korist demokratski slovenski tisk na Svobodnem triškem ozemlju dobro uspeval.

Truman predložil senatu ratifikacijo mirovni pogodbe

ZAČETEK PROCESA PROTI ZAROTNIKOM V BUDIMPEŠTI

Budimpešta, 1. marca
V Budimpešti se je začel proces pred ljudskim sodiščem proti trinajstim obtožencem, katere dolžijo, da so anovili zaroto za odstranitev republikanskega režima na Madžarskem in za vpostavitve vlade admiralja Horthyja, ki je bil Hitlerjev zaveznik in o katerem poročajo, da živi v američkem zasedbenem področju v Nemčiji; vstop v sodno dvorano je bil mogoče samo s posebnim listkom. Izdali so 150 takih listkov. Sodišče je odklonilo zahtevo obrambe obtožencev, naj bi proces odložili, ker niso imeli zadosti časa, da bi preučili obtožbo.

Eden izmed obtožencev je bivši član madžarskega parlamenta Jurij Donath, o katerem zatrjujejo, da je pripadal obtoženi združbi, ki naj bi imel v svojih rokah vrhovno poveljstvo prelatne organizacije. Donath je priznal, da je pripadal temu odboru, dejal pa je, da je imel ta odbor samo politični, nikakor pa ne vojaški značaj.

Donath je izjavil, da je ta odbor upal, da bo dosegel svoje smote s političnimi, ne pa z revolucijskimi metodami. Donath je zanikal vsako težnjo, da naj bi odstranil sedanji režim na Madžarskem.

V torek začel preučevanje

WASHINGTON, 1. marca — Predsednik Truman je večer predložil američkemu senatu v ratifikacijo mirovne pogodbe z Italijo, Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko, katere so podpisali 10. februarja v Parizu. Združene države niso podpisale pete mirovne pogodbe, s Finsko, ker niso bile v vojnem stanju s to državo.

Poleg zahteve po ratifikaciji je predsednik predložil tudi poročilo o pogodbah, katerega mu je izročil zunanji minister Marshall. Poročilo označuje pogodbe za enajdbojne, kar je bilo mogoče doseči na podlagi splošnega sporazuma ter jih šteje med temeljne kamne zgradbe miru, na katerih bodo sestavili pogodbi z Nemčijo in Japonsko.

Zunanji minister je nadalje izjavil, da bodo prav gotovo med nevažnimi rezultati, ki jih bo imel nastop veljavnosti mirovni pogodbe, tudi predvideni sprejeti med držav med Združenimi narodi, s katerimi bodo le-te prostovoljno sprejele obveze statuta ter njegova načela za ohranitev miru in mednarodne varnosti, kakor tudi sredstva za zagotovitev, da ne bodo načela listine ostala le prazne objube.

Za ratifikacijo pogodb je potrebnih dvotretninska večina. Senatski odbor za zunanje zadeve bo kot

prvi preučil pogodbe v torek in b nato dal senatu svoja priporočila. Marshall in bivši zunanji minister Byrnes boča v torek prišla pred odbor.

KRITIKA BIROKRATOV

London, 1. marca
Moskovski radio je poročal, da je sovedski odbor komunistične partije izogibal birokratične metode pri sistemu kolektivnih kmetij ter je zahteval, da upravitelji kmetij neopredno nadzirajo kmetijsko proizvodnjo. Oredni odbor je za sledeča tri leta določil v vsaki panogi sovjetskega poljedelstva rezultate, ki jih je treba doseči.

SOONG ODSTOPI

Nankinška vlada je sprejela odstop ministrskega predsednika T. V. Soonga.

GEORGES BIDAULT
za pot v Moskvo je dobil zaupnico francoskega parlamenta...

OBSODBE V ŠPANJI

Madrid, 1. marca
Vojaško sodišče v Alcala de Henares je pod obtožbo vojaškega upora obsodilo dva komunistična vođa na dva in zaporno kazen. Obtožence so obtožili, da so položili bombo, ki je prazenjalni meseci poškodovala vladni tiskovni in propagandni center v Madridu. Nadalje so jih obtožili zveze z gverilci.

Eden izmed obtožencev je pr. zval, da je bil šest mesecev v gorah in da je dobival hrano od kmetov. Trdil pa je, da pri tem ni uporabljal sile.

Na smrt so obsodili Antonia Crida in Anacleto Celada. Mariana Galana so obsodili na štiri leta in Felixa Samperja na osemnajst mesecev zapora. Obsodbe mora potrditi krajevni vojaški poveljnik.

POSLANICA

Zdaj, ko je prišel čas, da dnevnika Zaveznike obveščevalne službe prenehata izhajati, izražam to priliko, da čestitam vsem članom uredništva «Glasa zaveznikov» in «Giornale Alleato» za odlično izvedbo njihovih nalog, včasih v težkih okoliščinah, v zadnjih dvanajsetih mesecih. Želim vam vsem veliko sreče v bodočnosti.

Divizijski general
Sir JOHN HARDING
K.C.B., C.B.E., D.S.O., M.C.

«GLASU ZAVEZNIKOV»

Trst 28-2-47.

Odkar je dvanajst mesecev obstoji Zaveznika vojaška uprava Julijske krajine, je potrebovala, kakor malo vlad v zgodovini, pomoč in podporo s predsedništvom neobremenjenega, nepristranskega in objektivnega tiska. Verjetno bodo vsi soglasni, da je bil «Glas zaveznikov» — zanimivo in tehnično odličen, kot je bil slovenski krajevni slovenski dnevnik — edini dnevnik, tiskan v tem jeziku v Trstu, ki po pravici zasluži to oznako.

Uspeh ali pa izostanek uspeha Zaveznike vojaške uprave pri izvajanju njenega osnovnega poslanstva bodo najbolje sodili v luči zgodovine. Kakršna koli bo ta sodba, ni nobenega dvoma, da je igral «Glas zaveznikov» izredno važno vlogo. Kot zanesljivo, nepolitizirano, resnicoljubno kronist dogodkov ter kot pošten in nepristran tolmač njih pomena slovenskemu čitatelju, je «Glas zaveznikov» stal v toki vsega tega obdobja sam in bil močna trdnjava, ko smo jo potrebovali.

Po uspešno dovršenem edinstvenem poslanstvu prehaja danes «Glas zaveznikov» kot dober vojak v zgodovino. Z globoko hvalečnostjo za njegovo pomoč in ponosna na njegovo zgodovno sodelovanje, mu Zaveznika vojaška uprava izli priščno slovo; številnim slovenskim čitateljem, ki jim je bil njegovega konca, pa izraža globoko občudovanje, da so ga morali izgubiti.

ALFRED C. BOWMAN
polkovnik, J.A.G.D.
Višji častnik za civilne zadeve

Anglo-francoski sporazum 4. l. m. v Dunkerqueu

Zaveznitvo bo trajalo 50 let

LONDON, 1. marca. — Britanski zunanji minister Ernest Bevin je večer izjavil v spodnji zbornici, da sta Velika Britanija in Francija dosegli sporazum glede določil o zaveznitvu. Bevin upa, da bodo dne 4. marca sporazum podpisali v Dunkerqueu.

Bevinova kratka izjava, ki jo je sprejel z velikim odobravanjem se glasi: «Zelo sem vesel, da lahko rečem, da smo sedaj dosegli sporazum med britansko vlado in francosko vlado o zaveznitvu. Izvedli so nekatere pravke. Upam, da bomo ta sporazum podpisali v torek 4. marca v Dunkerqueu, in sicer francoski zunanji minister ter jaz sam. (Veliko odobravanje). Vsebinsko te pogodbe bomo takoj potem predložili zbornici. Dominantni so popolnoma obveščeni o tem.

KOMISIJA ZASLIŠUJE

Atene, 1. marca
Grška priča Valadhoros, ki je prišel pred preiskovalno komisijo Združenih narodov, je izjavil, da so mu po prihodu v severno Grčijo iz kole za vojaško vezbanje v Albaniji ukazali, naj odide na jugoslovansko mejo, kjer naj prevzame italijansko orožje.

Medtem ko je Valadhoros (el) proti meji — je nadaljeval — so ga obdale vladne čete ter je sklenil, da se preda.

Na vprašanje američkega delegata Marka Fosterja Ethridgea, če je njegova gveriljska skupina še nadalje dobivala navodila iz Skoplja v Jugoslaviji, je odgovoril, da je vodja njegove skupine tajnik organizacije narodne osvobodilne fronte v Skoplju in da se piše Evangelos Ayanis.

Izjavil je, da je njegova skupina poleg tega dobila ukaz, naj ustanovi avtonomno državo v severni Makedoniji v okviru jugoslovanske federacije.

Bidault dobil zaupnico pred odhodom v Moskvo

608 poslancev za vladno politiko

PARIZ, 1. marca — Višar vladkanja in ploskanja, ki je trajal 5 minut, je večer pozdravil francoskega zunanje ministra Georgesa Bidaulta, ki je v narodni zbornici objavil, da bodo novo anglo-francosko zavezniki pogodbo podpisali 4. marca v Dunkerqueu. Edino pri odobritvi nove ustave preteklega septembra je zbornica pokazala takšno navdušenje.

Ovacije so tudi sledile, ko je 608 poslancev soglasno izreklo zaupnico Bidaultu in vladni zunanji politiki in to manj kot teden dni pred Bidaultovim odhodom na konferenco zunanjih ministrov v Moskvi.

Zaupnica ne predstavlja nobenega presenečenja. V vsej dva dni trajajoči debati je bila vidna soglasnost strank. Celu najhujši Bidaultovi kritiki, komunisti, so dali svoj blagoslov. Ko je Bidault uradno potrdil sklenitev pogodbe s Veliko Britanijo, je voditelj radikalov Edouard Herriot izjavil: «To vodi do nove sodelovanja med obema tradicionalnima zaveznikoma v delu za mir in demokracijo.»

Ob objavi bližnje sklenitve zavezniki pogodbe je Bidault izjavil: «Ni bilo mogoče, da usodi naših dveh držav ne bi bili povezani. Težave minejo, solidarnost obeh ljudstev pa ostane.»

Dejal je, da se francoska politika do Nemčije ni spremenila od septembra 1945 dalje, ko je vlada objavila politično ločitev Porurja od Nemčije. Nato je obirno govoril o gospodarski priključitvi Posarja k Franciji, o mednarodnem nadzoru nad Porurjem in Porenjem, o federativni Nemčiji in o pravičnih reparacijah.

O francoskem načrtu za federativno Nemčijo je Bidault izjavil: «Nekateri krogi menijo, da bi Francija enotno Nemčijo laže kontrolirala. Nato je za trenutek prešel na vprašanje o nemških reparacijah.

Nato se je Bidault spet vrnil na vprašanje Posarja. Poudaril je, da francoska zahteva po gospodarski aneksiji sicer vključuje politično separacijo od Nemčije, ni pa potrebno, da bi prebivalci Posarja postali francoski državljani. «Nočem napraviti Francoze iz ljudi, ki ne želijo postati Francozi.»

V odgovor poslanecem, ki so grajali francosko vlogo posredovalca, češ da to Francijo diplomatsko vodi v izolacijo, je Bidault izjavil: «Francija ni nič bolj diplomatsko izolirana kakor druge štiri velike.»

«Nato se je Bidault spet vrnil na vprašanje Posarja. Poudaril je, da francoska zahteva po gospodarski aneksiji sicer vključuje politično separacijo od Nemčije, ni pa potrebno, da bi prebivalci Posarja postali francoski državljani. «Nočem napraviti Francoze iz ljudi, ki ne želijo postati Francozi.»

«Nato se je Bidault spet vrnil na vprašanje Posarja. Poudaril je, da francoska zahteva po gospodarski aneksiji sicer vključuje politično separacijo od Nemčije, ni pa potrebno, da bi prebivalci Posarja postali francoski državljani. «Nočem napraviti Francoze iz ljudi, ki ne želijo postati Francozi.»

«Nato se je Bidault spet vrnil na vprašanje Posarja. Poudaril je, da francoska zahteva po gospodarski aneksiji sicer vključuje politično separacijo od Nemčije, ni pa potrebno, da bi prebivalci Posarja postali francoski državljani. «Nočem napraviti Francoze iz ljudi, ki ne želijo postati Francozi.»

«Nato se je Bidault spet vrnil na vprašanje Posarja. Poudaril je, da francoska zahteva po gospodarski aneksiji sicer vključuje politično separacijo od Nemčije, ni pa potrebno, da bi prebivalci Posarja postali francoski državljani. «Nočem napraviti Francoze iz ljudi, ki ne želijo postati Francozi.»

ŠTEVILČNA MOČ KOMUNISTIČNIH PARTIJ NA SVETU

London, 1. marca
Na sestanku predstavnikov komunističnih partij, ki se je začel 26. p. m. v Londonu, so objavili izkaze o 6 komunističnih partijah, ki delujejo po vsem svetu.

Komunistične partije iz 57 držav so poslale podatke o svojem članstvu, ki šteje skupaj 18.500.000 oseb. Sovjetska zveza ima po teh podatkih 6.000.000 komunistov. Francija 1.300.000, Italija 2.200.000. Zdr. drž. 74.000 in Velika Britanija 43.000 komunistov. Število komunistov v Veliki Britaniji je v zadnjem letu padlo za 10.000.

Podatki izkazujejo, da je v latinjski Ameriki 16 komunističnih partij, katere imajo skupno 491.800 članov.

Med državami, glede katerih ni objavil števila članstva komunistične partije, so Jugoslavija, Albanija, Filipini, Indonezija, Portugalska in Španija.

MONARHISTIČNE DEMONSTRACIJE V ŠPANSKI PRESTOLNICI

Madrid, 1. marca
Množica treh ali štirih tisoč oseb je večer demonstrirala po cestah Madrida in kričala «Hočemo kralja» ter «Naj živi Juan III».

Demonstracija je sledila verneku opravilo, ki je bilo v cerkvi «Cristo di Medina Cell» kot zadušnica za šesto obletnico smrti kralja Alfonza XIII. Ne da bi jo policija cenzurila, se je množica zbrala: okoli cerkve zlogojec besede: «Hočemo kralja». Samo nekaj oseb je ob strani demonstracije silabotno pozdravljalo generala Francoa.

Ko se je množica povečala in se usmerila po glavnih cestah proti vladni palači, se je pričela protidemonstracija v priložnosti generala Francoa. Sledilo je živahno toda uprteno izmenjavanje klincev naprednih in manifestacij.

Angleški tisk zadovoljen z Bevinom

LONDON, 1. marca. — Britanski listi obirno komentirajo govor britanskega zunanje ministra Bevinja v spodnji zbornici. Konservativni «Daily Telegraph» piše: «Morda je bila najbolj važno točka v Bevinovem govoru njegov namig, da postopek za revizijo in razširitev anglo-sovjetske pogodbe za dovoljvo napreduje. Vajna je Stalinaova pripravljenost izjaviti, da je po njegovem mnenju ta pogodba zastarela; ta izjava dokazuje, da imajo Sovjeti večje zaupanje. Brez večjega zaupanja pa ne bi mogla bitinja moskovska konferenca doseči nobenega bristvenega uspeha.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

«Bevin more in tudi v resnici ravnati kot zunanji minister tako, da uživa podporo vse britanske javnosti, razen enega dela njegove stranke. Caprav je ravnala med sedanjim stanjem in stanjem v polpretekli dobi morda neugodna, je treba ta pojav pripisati zocasnim terokom. Bevin ima za seboj močno silo, ko govori v imenu naroda, ki je dosti močnejši, kakor pa bi se dalo to sklepati iz tekevanega položaja zadnjih mesecev ali celo zadnjih let.»

Vojaški zastopniki Združenih držav v tujini

WASHINGTON, 1. marca. — Zunanji minister Marshall je predložil kongresu osnutek zakona, ki razširja sedanja predsednikova pooblastila, da imenuje američke vojaške in mornarike zastopnike pri drugih vladah. Zakon popravlja prejšnjo zakonodajo, ki je omejevala američke misije na američke republike in na Filipine, in sicer v času miru.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Združene države zaradi stvojege svetovnega položaja. Podoben zakon so predložili zdajšnjemu kongresu ter ga je poslanska zbornica sprejela. V naklonjenem ozračju so stvar poročali v senatu, vendar zakona niso izvedli pred polnoletno zasedanje.

Maršal Douglas odgovoril Sokolovskemu

BERLIN, 1. marca. — Britanski poveljnik v Nemčiji letalski maršal sir Sholto Douglas je sinoči odgovoril na razne trditve sovjetskega poveljnika v Nemčiji maršala Sokolovskega. Odločno je zanikal, da bi Velika Britanija in Združene države organizirali politično zlitje junih področij. Dejal je: «Ni nobene sporazuma o političnem zlitju britanskega in američkega področja ter tudi ni bilo nobenega razpravljanja o zadevnih načrtih.»

V odgovor na kritike Sokolovskega glede gospodarskega zlitja obeh področij je Douglas izjavil: «Področnost o tem sporazumu so doznaj znane. Vrata so odprta za pristop Sovjetske zveze. Njen pristop bi zagotovil popolnoma pravično razdeljevanje proizvodnje in zalog, kar zahteva Sovjetski.»

Nadalje je Douglas protestiral proti temu, da je sovjetska obveščevalna agencija objavila kritike Sokolovskega ob zaključku zasedanja zaveznikiškega nadzorstvenega sveta v Berlinu 25. februarja, kljub sporazumu, da tega ne bodo objavili brez pristanka vseh članov Sveta.

«To je že drugič — je poudaril Douglas — da je sovjetsko odposlanstvo prekršilo ta dogovor. Douglas je poudaril, da sporazum o gospodarskem zlitju področij ni prav nič pripadel reparacijske politike. Istočasno pa je obtožil Sovjete, da so s svojim nepristopom h gospodarski enotnosti porušili temelj načrta za nemško industrijo, od česar zavijajo tudi reparacije.»

Zavrnil je sovjetsko obtožbo, da so industrijske naprave na britanskem področju izročili britanskim trdkarom in monopolu. Poudaril je, da so vse te obtožbe brez vsake podlage.

«Nobena industrijska naprava ali druga lastnina na britanskem področju — je nadaljeval — ni bila izročena kakor britanski trdkarji ali osebni ali monopolu.»

V odgovor na pritožbo Sokolovskega, da je bila trgovina obeh področij obrnjena proti zakodu, je Douglas izjavil, da so zahtevali dolarje za plačilo sira, ki je su pravnihh barih prihajalo iz njehh.

AMERIŠKE LADJE V POSESTI SOVJETSKE VLADE

Washington, 1. marca
Predsednik odbora za mornarico poslanske zbornice je začelo ustno predajo posebne izjave pododbora američkemu zunanji ministru. Na podlagi te izjave bi se moral Marshall predstaviti pododboru v posesti vseh dokumentov in informacij glede približno 10 trgovinskih ladij, ki so ameriška last in ki so trenutno v posesti sovjetske vlade.

«To je že drugič — je poudaril Douglas — da je sovjetsko odposlanstvo prekršilo ta dogovor. Douglas je poudaril, da sporazum o gospodarskem zlitju področij ni prav nič pripadel reparacijske politike. Istočasno pa je obtožil Sovjete, da so s svojim nepristopom h gospodarski enotnosti porušili temelj načrta za nemško industrijo, od česar zavijajo tudi reparacije.»

Zavrnil je sovjetsko obtožbo, da so industrijske naprave na britanskem področju izročili britanskim trdkarom in monopolu. Poudaril je, da so vse te obtožbe brez vsake podlage.

«Nobena industrijska naprava ali druga lastnina na britanskem področju — je nadaljeval — ni bila izročena kakor britanski trdkarji ali osebni ali monopolu.»

V odgovor na pritožbo Sokolovskega, da je bila trgovina obeh področij obrnjena proti zakodu, je Douglas izjavil, da so zahtevali dolarje za plačilo sira, ki je su pravnihh barih prihajalo iz njehh.

V odgovor na pritožbo Sokolovskega, da je bila trgovina obeh področij obrnjena proti zakodu, je Douglas izjavil, da so zahtevali dolarje za plačilo sira, ki je su pravnihh barih prihajalo iz njehh.

V odgovor na pritožbo Sokolovskega, da je bila trgovina obeh področij obrnjena proti zakodu, je Douglas izjavil, da so zahtevali dolarje za plačilo sira, ki je su pravnihh barih prihajalo iz njehh.

Ustanovitev odbora za krfsko vprašanje

LAKE SUCCESS, 1. marca. — Odbor Varnostnega sveta, ki ga tvorijo zastopniki Avstralije, Poljske in Kolumbije, bo imel v ponedeljek posebno sejo, na kateri bo preučil dogodke v zvezi z britanskim ugovorom proti Albaniji zaradi škode, ki sta jo utrpeli dve britanski križarki, ko sta oktobra v Krfskem prelivu zadel na mine.

Ta odbor je imeno

POMEN SPITZBERGOV ZA POLARNO STRATEGIJO

Položaj Spitzbergov je povzročil mednarodna nesoglasja periodično v teku vsakih treh stoletij. Trajalo je do leta 1920, da so se vodilne velesile sporazumele, da pridejo zapuščene skupine otokov, ki leže globoko v arktičnem krogu, pod norveško suvereniteto.

Zdaj poskušata Sovjetska zveza, da bi to pogodbo iz leta 1920 modificirala, kar bi ji dalo skupno vlogo z Norveško v pogledu dolocitve, kakšna defenzivna obrambna sredstva je treba izvesti za otočje.

Ce povzročita sovjetski korak v svetovnih prestolnicah velike razlike v misljenju, kar se zdi, da je tako, je to vsekakor v soglasju s tradicijo Spitzbergov. Položaj otokov je povzročil v preteklosti številne diplomatske voharje, čeprav nobeden ni pretvil, da bi se razvil v eksplozijo.

Ob raznih prilikah so zahtevali otoke Nizozemci, Britanci, Norvežani, Švedci, Danci, Rusi in Američani.

Osnovna motivacija za ozemeljske zahteve je laginila. Vede otokov so bile nekoč bogate na kitih, toda kitolovci raznih narodov so jih skoraj vse iztrebili. Po desetletjih brezobzirnega ubijanja so iztrebili tudi mrože, morske pse in arktične lisice, ki so predstavljale za lovca-krzarja bogato področje na otokih.

Edini preostali viri, ki so pomembni, so obširna ledišča premoega, ki so jih izmenoma izkoriščali Norvežani, Britanci, Nizozemci, Američani, Švedci in Rusi; to je bilo v prvih štiridesetih letih tega stoletja.

Druga svetovna vojna pa je silko spreminjala. Prišlo je do razvoja letal za dolge poote, kar je spremenilo koncepte transpolarne poti za bodočo operacijo v miru in vojni. Iznajdba radijsko vodenih izstrelkov je kljub njihovem sedanemu omejenemu obsegu povečala skrb večjih narodov severne poloble za bodočo varnost njihovih severnih meja.

Gospodarska pomembnost Spitzbergov je kot posledica — tako se zdi — postala v pogledu vojaške važnosti kot defenzivno — ofenzivna baza drugotnega značaja, če bi se Združeni narodi izkazali, da ne morejo očuvati miru.

Ce razpravljamo o bodočnosti Spitzbergov in njih vlogo, moramo kot neaportne poklicati v spomin fraze Vinkovc, katerih dolgi tolni so okoli leta 1914 prvi dosegli to otočje.

Odkritje otokov

Menijo, da sta dejanska odkrila otočja dva nizozemska raziskovalca, in sicer William Barents in Jakob Heemskerck, ki sta na zemljevidu označila del otočja leta 1596 ter mu dala ime Spitzbergi, oziroma «Peak Mountains» (končastvo gorovje) zaradi nazobčane terena.

Nadaljnji raziskovalci, vitevli Henryja Hudsona, so raziskovali ostale otoke v skupini; področje je postalo važno lovišče za lovce kožušvarinarjev. Dokazano imamo, da so precej pred letom 1740 med drugimi tudi Ruski dospeli na to otočje, ko so iskali jelene, mrože, severne medvede in lisice.

Splošna se splošno menili, da so Spitzbergi del Grönlanda. Ko so jih leta 1615 zahtevali Nizozemci, so jih osumili kot del Grönlanda; tudi Rusi so to področje dolgo časa označevali kot «Gründants», kar je pomenilo za Grönland.

To napačno pojmovanje danes ni brez ironičnega obeljele, ko izražajo Moskva svojo zaskrbljenost zaradi ameriških baz na Grönlandu in ko Združene države ne kažejo nikakega navdušenja nad zamisljivo sovjetski oporišča na zmotnem «Grönlandu», kjer so lovili svoječasi Rusi.

Pravi položaj Spitzbergov so ugotovili šele takrat, ko je tja prišel Barents. To je bilo vendarle pomolno, mnogo pa je k temu pripomoglo dejstvo, da se koleni v letom 1773 začele prihajati na oto-

ke arktične ekspedicije in zemljepisne raziskovalne skupine. Spitzbergi so postali znani po tem, kar so pač bili — neodvisna skupina goratih otokov na severu Norveške in manj kot 1000 kilometrov oddaljene od severnega tečajja. Ugotovili so, da obsega otočje okoli 24.300 kvadratnih milj — področje, ki ga do neke mere lahko primerjamo s Ceylonom v Indijskem oceanu ali pa s severnoameriško državo Zahodna Virginija.

Otočje sestoji iz dveh velikih in številnih manjših otokov. Največji

ko jih je formalno vzela v posest Norveška ter proglasila področje za del kraljevstva.

To je doseglo vrhunec v petnajstletnem diplomatskem naprežanju Norveške, da bi dosegla priznanje svoje suverenitete nad otočjem. V letih 1910, 1912 in 1914 se o stvari razpravljali na konferencah, vendar pa niso dosegli nikakega uspeha.

Sele leta 1919 je Norveška lahko prepričala zavezniški vrhovni svet, da je potrdil njene zahteve.

Dejanje Sveta je postalo pravno-močno 9. februarja 1920 s pogodbo,

veška v prvi vrsti hotela zagotoviti, da bo Svalbardska pogodba sprejemljiva tudi za Sovjetsko zvezo.

Razgovori z Moskvo so končno privedli do tega, da je Sovjetska zveza s posebno noto 18. februarja 1924 formalno priznala norveško suverenost nad Spitzbergi. Sevele (te) notii je norveška vlada pogodbo predložila stortingu (parlamentu) v ratifikacijo. Potrditev stortinga je ugodila pot za formalno izjavo o suverenosti za bodoča leta. Nadaljnje poglavje je Moskva napisala leta 1935, ko je potrdila, da

pogodbe, ker ima Sovjetska zveza ena otokov posebne interese.

Revizija, ki jo je imela v mislih Moskva, je bila sprememba člena 9, ki prepoveduje vojaška oporišča na otokih.

Vojna je le trajala, Norveška pa je izrazila pripravljenost, da razpravi o vprašanju skupne obrambe otokov v sili, izjavila pa je, da norveški parlament, enako pa tudi zavezniške države podpisnice morajo pristati na vasko spremembo Svalbardske pogodbe, ki bi se zdelala potrebna.

Dokler Sovjetska zveza v preteklih mesecih ni ponovila svojega vztrajanja v pogledu obrambe Spitzbergov, se ni zgodilo nič novega. Kot je znano, trdijo zdaj Sovjeti, da je treba pogodbo imeti za neveljavno, ker so med podpisnicami tudi sile, ki so se kesneje v drugi svetovni vojni bojevale proti zaveznikom. Britanija je to stališče kot nesprejemljivo zavrgla, ker bi takšno stališče onesposobilo preveč koristnih pogodb.

Strateške prednosti, ki bi jih Sovjetska zveza utegnla dobiti z oporišča na Spitzbergih, zahtevajo skrbno ocenitve. Ljudsko misljenje, ki ga vzemirja grožnja transpolarne vojne z letali za dolge poote in z izstrelki, vodenimi po radiju, je naklonjeno ocenjevanju važnosti Spitzbergov z daljavami. Res je, da je otočje le okoli 3000 kilometrov oddaljeno od Londona, nekaj nad 1500 kilometrov od Islanda, okoli 550 kilometrov od New Yorka, 5600 kilometrov od Pittsburgha in 3700 od Chicagoa. Toda razdalje so le en krifčiji.

Domneve ljudi o možnosti polarne vojne močno pretiravajo vojaški pomen skalnatih otokov

Odgovornost novinarstva

«NEW YORK TIMES» je pred kratkim objavil naslednji pomembni članek:

«Ljudje, ki pišejo uvodnike za naše dnevnike, prevzemajo nase veliko odgovornost do javnosti, če le opravljajo svoje delo s polno zavestjo. Dolžni so namreč, da so o vsem dobro informirani ter morajo zaradi tega ves svoj čas posvečati delu in študiju in se morajo zavedati, da svoje naloge še niso v polni meri izpolnili. Novinarji iščejo svoje mnenje, a pri tem ne smejo zabresti v pristranost. Mnogi politični novinarji so se neudobno zbrali na otvoritvenem predavanju štiridesetega tečaja za novinarstvo na Kolumbijski univerzi, kjer bodo preučevali strokovna vprašanja, poskušali predavanju uglednih novinarjev ter bodo tri četrtine vsega časa porabili za preučevanje ameriške zunanje politike.

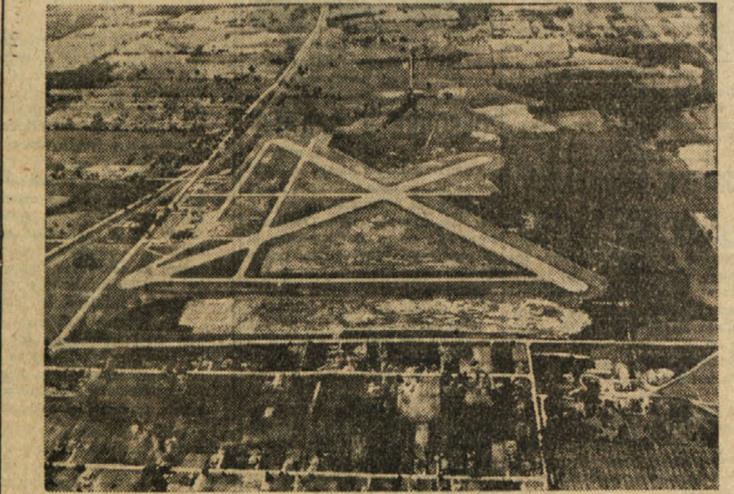
«Prepričani smo, da je razumljivo in založnik «Previdence Journal-Bulletina» Swellon Brown v otvoritvenem predavanju tega tečaja dobro opredelil bistvo in osnovno zakonika o novinarski morali. To je namreč našelo, ki ga mora ameriški tisk vedno spoštovati, če hoče zadržati in tudi ohraniti zaupanje občinstva ter upravičiti svobodo izražanja. Temeljni kamen občinskega novinarstva — je izjavil Brown — je popolni nepristranski prikaz dogodkov in dejstev!

«Dokler bodo Američani prepričani, da tisku ni moči odzdati ustavnih svobod, ne da bi istočasno tudi občinstvo odvzeli močnosa nepristransko in resnično, nepristransko in dovolj izbrano kroniko o mednarodnih, notranjih in krajevnih dogodkih, toliko časa tudi naše osnovne svobode ne bodo propadle. Če pa bo občinstvo izgubilo zaupanje v takšno poslanstvo tiska, ne bo mogla nobena ustava in noben zakon trajno očuvati naših svobod.

«Politični novinar, ki ne razpolaga z zadostnim, nepristranskim in izbranim kompleksom novic, je ravnvo v takinem položaju, kot tisti politik, ki skuša najti prehod skozi prostrane plasti premenege peska. Seveda pa bo zaradi tega občinstvo, ki nima tolikinega vploga in razumevanja za sestavo in prikaz novic, prišlo v le kotjuvejši položaj.

«Ljudem imajo poleg omenjenega še to prevažno nalogo, da usmerjajo javno mnenje. Če pa bo kak časnik od časa do časa o kakih važnih vprašanjih pogrešil in nakazal napačno smer, bo občinstvo kaj hitro znalo najti primeren korektiv, ki bo pristransko prikazano dejstvo osvetlil in jih prikazal v tisti tui, ki se sklada z dejstvi.

Letališča prvega razreda

V ameriški državi Michigan so zgradili veliko število skoraj popolnoma enakih letališč, ki so jih medsebojno povezali s številnimi rednimi letalskimi programi. Vsako letališče razpolaga z dvema vlečiščima, ki so jih zgradili iz posebne mešanice asfalta in cimenta

Zahodni Spitzbergi, ki obsegajo področje, ki meji 15.200 kvadratnih milj. Druga po obsegu je Severno-zahodna Zemlja, ki meri 6000 kvadratnih milj. Vsi otoki so gorati in ostri vrhovi se dvigajo do višine okoli 1800 do 2000 metrov. Večino ozemlja pokrivajo ledeniki in ledeno grmade, podnebje je ni tako ostro, kot je na odgovarjajoči dolžini Grönlanda, ki leži na zahodu. Temperatura se giblje januarja in februarja med niko in 8 stopinj nad ničlo, v zmernejem poletju pa med 38 in 40 stopinj. Razmeroma zmerno podnebje imamo zaradi dejstva, da eden izmed odcepov zahodnega toplega morskega toka prihaja do zahodnih obal skupine ter povzroča miljeje podnebje.

Kljub temu pa je dohod s ladjanmi do otokov v večini leta težak. Eližnja morja so plitva in kmalu se vzdolž obal naberejo ledene gore, ki preprečujejo dohod; ledene gore je mogoče ločiti, in sicer le v določeno število varnih pristančkov.

Vadilni zahodne obale Zahodnih Spitzbergov pa se pogojii zaradi zahtevnega toplega morskega toka boljji in ladje prihajajo lahko v večini leta.

Gospodarsko je otočje v prvi vrsti važno zaradi premoega. Na otokih so tudi velika letišča plitvo ležečega zaledega krca, nali so pa tudi znake ležišč nafte, vendar pa teh ostalih naravnih virov niso ugotovili v veliki meri.

Bogastvo v premoegu

Pristanost premoega je bila znana že pred 17. stoletjem, vendar do začetka 19. stoletja zaled trgovsko niso izkorščali. Prva svetovna vojna pa je ta počasni napredek do leta 1914 poživila. Izvoz premoega je dosegel leta 1938 691 tisoč ton, od česar sta večino uvozili Norveška in Rusija, in sicer za sovjetsko arktično morinarico.

Dolgi obstoj Spitzbergov kot nišije dežela, ki so jo zahtevali mnogi, pravno pa ni pripadala nikomur, se je končal 14. avgusta 1925,

ki jo je podpisalo 32 vodilnih narodov. Sovjetska zveza se ni pridruživla izdelovanju pogodbe ter ni bila njihova podpisnica.

Pogodba, ki je bila znana kot Svalbardska pogodba (Svalbard je norveški naziv za Spitzbergi), je vsebovala važen pridredek, da otokov ne smejo uporabiti za nikak vojni namena. Vojaške naprave so bile prepovedane.

Kljub pristanku večine vodilnih narodov je Norveška spočasi hitela, da bi si formalno zagotovila suverenost. Čeprav je bila ruska kot takrat v upadanj, si je Nor-

se brez pridržkov pridružuje pogodbi.

V drugi svetovni vojni Spitzbergi strateško niso igrali nobene pomembne vloge. Otoki so bili preveč oddaljeni in preteko dosegljivi po morju in zraku, da bi prispevali k obrambi spremljav v sovjetska severna pristanišča. Sovjetska zveza pa danes trdi, da bi otoki igrali važno vlogo, če bi bili imeli primerno vojaške naprave. Morda je ta vera pripravila Sovjetsko zvezo, da je Norveški jeseni 1944 in ponovno spomladi 1945 predložila, da bi se začela revizija Svalbardske

Polarni spopadi

Treba je tudi opozoriti, da so se uverture prišle davno pred časom, preden je padla prva atomska bomba. Intenzivno teoriziranje o transpolarnih spopadih in o mehanizirani vojni je bilo kesnejšega datuma.

Strokovnjaki so zaradi tega v dvomih, ali je prvi sovjetski korak posledica strateških razglabljanj. Nekateri menijo, da je korak Moskve samo varnostni ukrep, da si zagotovi kupiljsko točko, ki bi jo uporabila, da dobi koncepcije drugje. Nekateri pa domnevajo v tem željo, da bi si zagotovila odskočno desko v severni Atlantik.

Ne glede na to, katera razlaga je pravilna, se zdi neposredna vrednost Spitzbergov za Sovjetsko zvezo pod sedanjimi okoliščinami zelo negotova. Po drugi strani pa je sovjetski korak služil za ojačitev ameriškega položaja v vsaki bodoči razpravi, ki bi se tikala oporišča na Grönlandu in Islandu.

Nekaj pa je medtem gotovo. Niti Britanija niti Združene države ne bosta podprali enostranskega poskusa po spremembi Svalbardske pogodbe. Če naj Sovjetska zveza dobi oporišča, ne da bi se zatekla k sili, mora najprej dobiti pristavek vseh zavezniških podpisnic, kar je potrebno za spremembo Svalbardske pogodbe. (World Report)

Koristi otokov

Koristnost vsakega otokskega oporišča je v prvi vrsti odvisna od količinstvi pomorske sile naroda, ki ga ima. Na tem področju je Sovjetska zveza dokončno elaba in zahtevo po rekonstrukciji kažejo, da bo precej časa tudi se ostala siaba.

Ne glede na to, osnovna razmišljanja pa Spitzbergom zaradi njihovega razrtega ozemlja primanjkuje jim primernih ravnic za gradnjo obrežnih letališč za letala na dolge poote. Ta pomankljivost morda ni tako pomembna, kar se tiče raket in po radiju vodenih izstrelkov, vendar pa bi še vedno ostalo vprašanje oskrbovanja oporišča. Strateški izvedenci menijo, da Sovjetska zveza v kakršen koli bodočem spopadu ne bi imela težav, da bi si uredila oporišča na celini, ki bi služila ravnvo tako dobro kot

Največji rudnik

Približno 130 km južno od Pittsburgha so odprli enega izmed največjih in najmodernejših premoegnikov na svetu. Računajo, da bo rudnik ki so ga imenovali «Robena Mine», moget proizvajati po 20.000 ton žrnega premoega na dan. Rudnik je popolnoma mehaniziran, tako da večino del opravijo stroji, ki vrtajo, kopljejo, drobijo in nakladajo premoeg na vozike.

Festival v Londonu

V dneih od 7. do 13. marca tega leta bodo v Londonu priredili velik festival čekoslovaškega filma, ki bo prvi te vrste v Veliki Britaniji. Filma bodo predvajali v kinu New Gallery v osrčju Londona. Festival bodo otvorili na obletnici rojstva prvega predsednika čekoslovaške republike dr. T. G. Masaryka ter zaključili na obletnici dneva, ko so Nemci zasedli Češko. Na festivalu bodo predvajali sedem celovečernih čeških filmov ter 12 dokumentarnih in 12 risanih filmov.

Prvega češkega filmskega festivala pa ne bodo omejili samo na London, ampak bodo filme predvajali tudi v več drugih velikih angleških mestih. V organizacijskem odboru je mnogo uglednih umetnostnih in političnih angleških osebnosti. Britanska vlada je povabila v London 40 čekoslovaških filmskih delavcev in novinarjev, ki bodo vsi njeni gosti. Ta festival bo prvi popolni prikaz češkega filma v tujini. V zvezi s festivalom bodo organizirali posebno razstavo zgodovine in razvoja filmske umetnosti v Čechoslovaški.

Pomnanje Špartancev

Videti je, da je bila organizacija nemške države prav do podrobnosti podobna organizaciji stare lakedske države.

Podobnost državne organizacije časovno od Špartancev tako oddaljenih Nemcev je temeljila na podobnih karakteristih lastnostih obeh narodov, na vojaškem duhu ter na pomrnosti; seveda pa ni prav ni temeljila na namernem posnemanju ostalih vzorov. Nemški nauk, po katerem je vsak nemški državljan je zaradi domovinske dolžnosti moral služiti nemškemu imperikalizmu, se je dobro zavedal, da je bilo ne kaj podobnega tudi v starš Sparti poleg tega so se v starš Grkih videli predstavnike nordijske rase. Nacistični filozofi so z svojevodjo našli odgovarjajočo pojstvo antiki in to ne v ustanovitelju špartanske države in postavili Likurgja, ampak filozofsko izobražene vladarje, katerih naloga je v tem, da organizirajo majhno avtarkično in miralnovo državo, ki pa bi kljub temu bila sposobna, da se ubrani zunanjih sovražnikov. Toda nacizem je imel svojo filozofijo, ki je temeljila na dekadentnem mišljenju Hegla, Schopenhauerja in Nietzscheja in je popolnoma odgovarjala nemškemu kaiserizmu in militarizmu ter je v celoti obsegala vse lastnosti v pojmu enadilovekca.

Če bi Nemci uspeli s svojo materialno kulturo antike, bi bili prav gotovo na to silno ponosni, in sicer ne glede na to, da bi to pomnilo konec ne samo njihove kulture, ampak tudi splošne evropske, kot so tudi Spartanci v grškem kulturu. Nemci življenju pomenili zelo malo ter je idejno niso obogatili prav z nikmer, kar se je posebno močno pokazalo kesnjeje.

„Pritisk na vzhod“

Nemci so svojo pomrnost hoteli pokazati posebno z znanim epriškom na vzhodu, za kar so spet lahko našli primer v starem veku. V Aleksandru Velikem so videli primer moči, ki je iznael kliskovitno vojno, s katero je kitratu z grško pomočjo osvojil Egipt in vso Azijo prav do Indije ter je skušal v svoji novi ogromni državi vstopovno razširiti grško kulturo ter jo opismeniti s pridobitvami orientalske kulture.

Zaradi tega vidimo, da ni preveč priporočljivo slepo obnavljati antiko, zlasti glede njenih oblik vladavine. Pogrešno je verovanje, ko so dokazali fašisti in nacisti, da more silna kašina moč prinašati trajne uspehe, ker so vse države, ki so si ločne predrešne na tem, prej ali slej nujno propade. Trajne so samo ču-havne vrednote in dobrine, ki prehajajo od rodu do rodu in ki temelje na svobodomnosti in demokraciji, ker samo zlasti v zadnjih vojnih spopadih, da brez svobode ni življenja in da kultura brez nje ne more preživeti.

so Zahodni Spitzbergi, ki obsegajo področje, ki meji 15.200 kvadratnih milj. Druga po obsegu je Severno-zahodna Zemlja, ki meri 6000 kvadratnih milj. Vsi otoki so gorati in ostri vrhovi se dvigajo do višine okoli 1800 do 2000 metrov. Večino ozemlja pokrivajo ledeniki in ledeno grmade, podnebje je ni tako ostro, kot je na odgovarjajoči dolžini Grönlanda, ki leži na zahodu. Temperatura se giblje januarja in februarja med niko in 8 stopinj nad ničlo, v zmernejem poletju pa med 38 in 40 stopinj. Razmeroma zmerno podnebje imamo zaradi dejstva, da eden izmed odcepov zahodnega toplega morskega toka prihaja do zahodnih obal skupine ter povzroča miljeje podnebje.

Kljub temu pa je dohod s ladjanmi do otokov v večini leta težak. Eližnja morja so plitva in kmalu se vzdolž obal naberejo ledene gore, ki preprečujejo dohod; ledene gore je mogoče ločiti, in sicer le v določeno število varnih pristančkov.

Vadilni zahodne obale Zahodnih Spitzbergov pa se pogojii zaradi zahtevnega toplega morskega toka boljji in ladje prihajajo lahko v večini leta.

Gospodarsko je otočje v prvi vrsti važno zaradi premoega. Na otokih so tudi velika letišča plitvo ležečega zaledega krca, nali so pa tudi znake ležišč nafte, vendar pa teh ostalih naravnih virov niso ugotovili v veliki meri.

Bogastvo v premoegu

Pristanost premoega je bila znana že pred 17. stoletjem, vendar do začetka 19. stoletja zaled trgovsko niso izkorščali. Prva svetovna vojna pa je ta počasni napredek do leta 1914 poživila. Izvoz premoega je dosegel leta 1938 691 tisoč ton, od česar sta večino uvozili Norveška in Rusija, in sicer za sovjetsko arktično morinarico.

Dolgi obstoj Spitzbergov kot nišije dežela, ki so jo zahtevali mnogi, pravno pa ni pripadala nikomur, se je končal 14. avgusta 1925,

Propadi režimi in antika

Trajne so samo duhovne vrednote, ki prehajajo od rodu do rodu in ki temelje na svobodomnosti in demokraciji

Antonjin Kolar

Antonjin Kolar je pred kratkim napisal naslednji članek o nastanku, razni in propadu nacističnih ideologij, ki so skušale svojo moč črpati iz antike, a jim je za to primanjlovalo mnogo bistvenih predpogojev. Zaradi tega so bile še vnaprej obsojene na sramotno propast.

Humanizem, renesansa, novi humanizem, klasicizem in nova renesansa so bile v zgodovini evropskega človeka tiste smeri, ki so skušale med široke plasti vesti znanje antike in ki so skušale spremeniti duhovno življenje — zlasti književnost in likovno umetnost — na ta način, da ga oploje s pridobitvami antike. Vendar pa so to bili pokretni, ki niso nikdar prodrli med široke ljudske plasti. Edina izjema bi morda bila sokolajstvo, ki ima svoj začetek v helenizmu ter je med če-hoslovaki doseglo tako velik razmah.

Jasno je, da so se romanični narodi, pri katerih je vzhlela renesansa (Italija) in pri katerih se je najprej tudi dejansko razširila (Francija) skušali približati rimljanstvu ter so stremeli za tem, da bi preporočili in obnovili rimsko kulturo. Leta 1789 je francoska revolucija in republika, ki je iz nje nastala, izbrala za svoj vzor rimsko republiko, na kar so opozorjali. Od nje so prevzeli ne samo ime, ampak tudi številne ustanove z nemi vrtinami in pomankljivostmi. Neudneženje za rimljanstvo je prešlo tudi na prvo carstvo, ki je spremenilo svoj pogled od rimske republike samo na rimsko cesarstvo ter je predrešem v umetnosti ubrlo novo smer ter jo krstilo z njegovim imenom (Empire od imperium).

Po rimskem zgledu

Po uspenu končani prvi svetovni vojni so si tudi Italijani, ki so se proglasili za naslednike Rimljanov postavili nalogo, da do dolo obnovijo rimsko cesarstvo in po njegovem vzoru osnuvati novo imperij. Mussolini je v ta namen osnuval pokret, ki je še s svojimi znakom — snop s sekuro — izrahal polnošnji festival v totalitarnem diktatorskem režimu, ki je zahteval brezpogojno potrditveno vodji. Vodja je obsojil na smrt zaradi veleizdaje celo svojega brata Ciana ter se s tem postavil v čelo tega letnega republikanov, ki je obsojil, na smrt svojega sina

samo zaradi tega, ker je brez njegovega uvida začel s sovražnikom bitko, dasi se je končalo z lepo zmago.

Kristični podreav je bil dejansko rimski podreav, ki so ga prevzeli tudi nacisti; obstajal je v dvigalnju desetine, kot je to videti na rimskem kipu v arheološkem muzeju v Florenci. Tudi učitelj etna, alabala, ki ga je uvedel Gabriele d'Annunzio, je bil rimskega izvora.

Augustova proslava

To naj bi bila zunanji oznaka fašizma. Po svojem bistvu je fašizem izredno podpiral studij rimske antike. Mussolini je izdatno podpiral arheološka iskopavanja v Rimu in drugih italijanskih mestih ter si mnogo pridobival, da bi se predrešvo Italije upoznalo s slavno preteklostjo svoje zemlje. Posebno uspešno je fašizem izrabil proslavo dvanajsetletnice rojstva rimskega cesarja Augusta, ki je ustanovil rimsko cesarstvo. Leta 1937 so priredili veliko razstavo, na kateri so prikazali razvoj rimskega cesarstva; razumljivo je, da so dali poseben poudarek najslavnejšim obdobjem rimskega cesarstva.

Iz ohranjenih rimskih tekstov, ki so imeli posebno priljubljenost, so iskali pomembne stihie — zlasti iz Vergilove Eneide — ki so prikazovali zgodovinski smoter rimskega naroda in v katerih je spretno vsebovana neukrotljiva želja po osvajanju in nadvladi starih Rimljanov ter so to dejstvo opravilevali z izrekom, da so Rimljani še po polji bogov nija reza, ki stoji daleč nad ostalimi eborbaris. Vse to je po dveh tisočletjih prevzel Mussolini in njegovo fašizem, dasi sodobni Italijani nimajo privojeni lastnosti starih Rimljanov, ker jim za to primanjkuje discipliniranost, telesnih predpogojev, spretnosti in organizacijskih sposobnosti. Vse to je moral fašizem v njih lete prebuditi. Če bi se fašizem zadovoljil samo z uspešno notranjo ureditvijo dežele, si verjetno ne bi ustvaril toliko sovražnikov. Toda vse to je bilo samo sredstvo za italijanski imperikalizem in instrument, ki je moral služiti državi za dosegu čuljših smotrov — osvoboditev številnih sosednjih ozemelj. V ta namen si je pomagal z avtoritarnim teletvijo prebivalstva in s tečajjo, da iz Sre-

dosemskega morja napravi emare nostruma, kot so ga nazivali še stari Rimljani, ki so osvojili vse dežele, katere je obklobo to morje.

V času augustovske razstave je Italija imela široko podlago za ustanovitve obirnega gospodarstva — zlasti v Abesiniji — kar pa si je napravilo mnogo sovražnikov ter spodsarske sankcije, katerim je stalo na čelu Velika Britanija. Mussolini se dal na rimskem forumu nepopravi posebno mapo, na katero so beležili vse pridobitve ter je italijanskega kralja povabil v cesarja, medtem ko je vloga Cesarja in imperatorja obdržal zase ter s svojimi nadutimi drami skušal posnemati različne rimske imperikalizme.

Nadaljnji razvoj fašistone Italije je nujno vodil do izbraha druge svetovne vojne, o katerem se je Hitler že leta 1938 z Italijo osebno dogovoril. Po uspešni končani drugi svetovni vojni naj bi se italijanski imperij razširil na vso Severno Afriko, na ostale dežele okrog Sredozemskega morja, nad Balkan, toda ne samo nad slovanskim življenjem, katerega so italijanski fašisti ravnvo tako mreli kot nemški nacisti, ampak tudi nad tistimi Grki, ki so prednikom današnjih Italijanov dali svo kulturo. Toda ta mali narod bi svest svoje nekdanje slave italijanske napadalce gotovo urgel v morje, če jim ne bi prihiteli na pomoč nacisti, ki so kljukasti križ postavili na atensko Akropolo, kar naj bi pomenilo simbol nemške zmage in to ne samo nad sedanjostjo, ampak tudi nad preteklostjo; to naj bi torej bila ena izmed najpopolnejših zmag v zgodovini. Zgodovinsko poslanstvo rimskega naroda je hotel posnemati tudi nemški narod in to zlasti tedaj, ko so mu udarili v globo uspehi nemškega kanclerja Bismarcka; tedaj so prišli meniti, da so prvi narod na evropski celini ter so je tega prišlo izjavljati svojo pravico nadvlade nad drugimi evropskimi narodi. Na tem jim je bilo vse kot pa na območju leta 1808 ukinitvega svetovnega rimskega cesarstva, ki ga je leta 800 ustanovil Karel Veliki, ki je prvi prišel s tako imenovanim epriškom na vzhodu. Vsa ta vprašanja bi morala rešiti prva svetovna vojna, na katero se je Nemčija mreli na popravljanje.

Za pred tam so nemške vlade, ki

so tako svesto služile nemškemu imperializmu in militarizmu, često delile primerjave med nemškim in rimskim cesarstvom in to ne popolnoma nepravilno, saj so Nemci imeli s starimi Rimljani mnogo skupnih državljskih sposobnosti. Ravno na osnovi tega so v času prve svetovne vojne mnogo prepogodili proglajali nemiko zmago ter so Britance proglasili za pleniste morskotomečane ter jim prekonvali takilen poraz, kot so ga nekot doživeli Kertalanji. Toda prav takino samiranje, kot so ga Nemci pokazali za stare Rimljane, so kazali tudi za

kazali velikega razumevanja za svobodomnost in demokracičnost. Jovocuj: kakor jim je bil všeč razobrti Rim, so vendar imeli več simpatij za špartansko vojaško državo, ki se je po svoji ureditvi tako bistveno razlikovala od ostalih grških držav. Napadala podobnost med Nemci in Špartanci, ki pa je Nemci niso nikdar naglajali, ker so predpostavljali samo primerjavo z Rimljani, je postala le bolj napačna za časa druge svetovne vojne, katero je po dolgih pripravah izjavila nacistična Nemčija, da bi v Evropi ustvarila opevani anovi reda,

USODA LUŽIŠKIH SRBOV

Pri sedanjih pogajanjih za mirovno pogodbo z Nemčijo je stoptilo v osrednje zanimanja slovenske javnosti vprašanje slovenske prebivalstva v Gornji in Dolnji Lužici. Po ugotovitvah osrednjega narodnega odbora Lužičkih Srbov v Budajinu stejeta obe Lužici približno 900.000 prebivalcev, izmed katerih je 500.000 Lužičkih Srbov. Med Nemci, ki so nastanjeni v obeh Lužicah, je tudi mnogo ubenikov nemškega porekla iz Čechoslovaške in Poljske.

Lenskoletni popis prebivalstva v Dolnji Lužici so izvedli poseve ne točno in nepravilno. Zanimato je nuda, kakšno je bilo razmerje poraženih Nemcev do Lužičkih Srbov. Da bi dosegli pri popisu šim manjšo število Lužičkosrbskega prebivalstva, so delali Nemci podobno, kot so bili naučeni iz časa Hitlerjevega vladanja: nastopala je nemška policija, grozila in ustrašovala, se

porabljali so netočne in potvorne informacije, samo da bi prestrašili Lužičke Srbe, ki naj bi pri popisu prišli svojo direktno nemško narodnost, ali pa ostale podatke navedli tako, da bi bilo videti, kot da so simpatizirali Nemcem.

Osnednje društvo Lužičkih Srbov «Domovina» je izdelalo lepšče z navodilom, kako je treba izpolniti popisne pole, toda nemška policija je kljub dovoljenju cenure te lepšče prišla in zaradi njih je dan pred popisom vrtila hine preiskave pri Lužičkih Srbih. Pod nemškim pritiskom so nekateri Lužički Srbi izpolnili pole tako, kot da so pravi sosedstveni Nemci. V številnih obdajih so popisne pole razveljavili, ker se je vse prebivalstvo prijavilo k Lužičkosrbski narodnosti. Bilo je ster na pole dovoljeno navesti Lužičkosrbski jezik kot materni jezik, hila pa je prepovedano navesti Lužičkosrbsko poreklo.

Čeiki pisec Antonjin Kolar je pred kratkim napisal naslednji članek o nastanku, razni in propadu nacističnih ideologij, ki so skušale svojo moč črpati iz antike, a jim je za to primanjlovalo mnogo bistvenih predpogojev. Zaradi tega so bile še vnaprej obsojene na sramotno propast.

Humanizem, renesansa, novi humanizem, klasicizem in nova renesansa so bile v zgodovini evropskega človeka tiste smeri, ki so skušale med široke plasti vesti znanje antike in ki so skušale spremeniti duhovno življenje — zlasti književnost in likovno umetnost — na ta način, da ga oploje s pridobitvami antike. Vendar pa so to bili pokretni, ki niso nikdar prodrli med široke ljudske plasti. Edina izjema bi morda bila sokolajstvo, ki ima svoj začetek v helenizmu ter je med če-hoslovaki doseglo tako velik razmah.

Jasno je, da so se romanični narodi, pri katerih je vzhlela renesansa (Italija) in pri katerih se je najprej tudi dejansko razširila (Francija) skušali približati rimljanstvu ter so stremeli za tem, da bi preporočili in obnovili rimsko kulturo. Leta 1789 je francoska revolucija in republika, ki je iz nje nastala, izbrala za svoj vzor rimsko republiko, na kar so opozorjali. Od nje so prevzeli ne samo ime, ampak tudi številne ustanove z nemi vrtinami in pomankljivostmi. Neudneženje za rimljanstvo je prešlo tudi na prvo carstvo, ki je spremenilo svoj pogled od rimske republike samo na rimsko cesarstvo ter je predrešem v umetnosti ubrlo novo smer ter jo krstilo z njegovim imenom (Empire od imperium).

Po rimskem zgledu

Po uspenu končani prvi svetovni vojni so si tudi Italijani, ki so se proglasili za naslednike Rimljanov postavili nalogo, da do dolo obnovijo rimsko cesarstvo in po njegovem vzoru osnuvati novo imperij. Mussolini je v ta namen osnuval pokret, ki je še s svojimi znakom — snop s sekuro — izrahal polnošnji festival v totalitarnem diktatorskem režimu, ki je zahteval brezpogojno potrditveno vodji. Vodja je obsojil na smrt zaradi veleizdaje celo svojega brata Ciana ter se s tem postavil v čelo tega letnega republikanov, ki je obsojil, na smrt svojega sina

so Zahodni Spitzbergi, ki obsegajo področje, ki meji 15.200 kvadratnih milj. Druga po obsegu je Severno-zahodna Zemlja, ki meri 6000 kvadratnih milj. Vsi otoki so gorati in ostri vrhovi se dvigajo do višine okoli 1800 do 2000 metrov. Večino ozemlja pokrivajo ledeniki in ledeno grmade, podnebje je ni tako ostro, kot je na odgovarjajoči dolžini Grönlanda, ki leži na zahodu. Temperatura se giblje januarja in februarja med niko in 8 stopinj nad ničlo, v zmernejem poletju pa med 38 in 40 stop

REVOLUCIJA V FILMU

Popolnoma nov način fotografiranja utegne vso filmsko tehniko usmeriti v drug pravec

Pred študiji družbe Metro Goldwyn Mayer v Hollywoodu se je svegano sprejel paznik; poslušal je ljudi, ki bi radi vstopili in se mnoge od njih odbili. Tudi v studijih samih je bila vrsta Cerberov, ki so grozeče opominjali k miru in tihini. In končno je fotograf, ki je bil videti kot državljani Marsa, ki je imel na posebnih pasovih obsevanje preko ramen velik fotografski aparat. Njemu nasproti je stal paznik, ki je na ravnotežju znak z vso silo udaril s sredjo objektivno fotografskega aparata. Možakar z aparatom se je opotekel in padel po tleh. Ravnatelj je vstal s stola in dejal edovolj, medtem ko je skupina navzočih pričela ploskati in se veselo smejati.

Prav za prav je ta zamisel že stara. Včasih se je zgodilo, da so postavili — seveda samo za trenotek — fotografski aparat v igralcev položaj, na primer, da prikazujejo, kako gleda na realnost pijanec. Film «Lady in the Lake» pa je prvi film, ki uporablja to tehniko skozi vse prizore.

V teku pripovedovanja čudovitih dogodivščin detektiva Mariowea izvaja njegovo oko — to je aparat za snemanje — skoraj neverjetne stvari. Kadci cigareto, spušta oblake dima, ki prihajajo s spodnje strani, objektivna, razbije vrata, ko se zaleti vanje, brutalno ga mučijo na policijskem sedežu s reflektorji, ki jih usmerijo proti objektivu. In potem pretepe nekoga, ki ga hoče umoriti. In končno — končno se bližajo ljubavi v junakinjo. Eden izmed najrazburljivših prizorov filma je lov z Marioweam, ko sedi za volanom svojega avtomobila. Vidimo njegovo podobo v ogledalu poleg njega in čisto, ki se širi pred njim. Potem vidimo v ogledalu, da ga neki drugi avtomobil zasleduje; obrne se, da bi ga videl skozi zadnje okno. Zasedovalca pridobita na terenu in se zaleti v Mariowea, ta pa s svojim avtomobilom v telegrafski drog. Napadalcu, v jezni mu grozijo s steklenico likerja; skloni se in se tako reči nahujuje, a ga vendarle rani na čelu ena izmed žepnih.

Potek snemanja

Zasilili se srenja policijskega avtomobila. Skrije se pod avtomobil, da bi od tam opazoval vse potek dejanja. Uspe mu priti do neke telefonske govornice, kjer pokliče telefonko, da mu pride na pomoč. Vse to je jasno posneto s točke detektivskega očesa, ki ga nadomestita fotografski aparat. Seveda so nastala za izvedbo filma številna nova težava vprašanja. Bilo je potrebno zgraditi poseben avtomobil za snemanje aparat, da bi mogel z lahko.

premagati vsak teren in iti skozi kakršna koli vrata. V ta namen je skonstruiral šef fotografske službe filmske družbe MGM John Arnold avto s posebnimi prednjimi in zadnjimi kolesi ter svojevrstnim volanom. Upošteval je tudi potrebne pasove za zvez snemalnega aparata z električnimi baterijami. Druge težavne probleme je fotograf, ske telovadbe je rešil šef — fotograf Paul Vogel.

Tudi vprašanje luči in osvetljevanja so genialno rešili.

V mnogih prizorih vidimo Montgomeryja osvetljenega v ogledalu; rešiti so morali to vprašanje tako, da na teh posnetkih niso fotografirali snemalnega aparata in fotografa.

Naporno delo

Težko stališče so imeli tudi s snemalnim aparatom samim, ker so ga morali približevati in oddaljevati od ogledala glede na njegovo uporabo.

Inženirji so bili mnenja, da «Lady in the Lake» tehnično ni bila lahka naloga. Uporabili so moralo ogromno število mikrofonov in gramofonskih plošč, ker je Montgomery čisto govoril poslušalcem s pomočjo plošč, in sicer s svojega ravnanjskega mesta. Normalni prizori filmov trajajo po največ 30 sekund, v tem filmu pa je 7 do 8 minut. Zato so bili igralci prisiljeni, da se posebno usvojijo in da ne delajo napačno, da tako ne priložijo režiserja, da bi moral prizore ponavljati.

Se nekaj zanimivega. Fotograf na primer, ki je bil leta in leta navadno točno okvirirati prizor, je moral to nadelež pozabiti, ker ni objektiv snemalnega aparata z gledišča igralca podvržen točnemu okvirjenju prizora, ki se godi pred njim. Vsi igralci filma so se morali prilagoditi novemu sistemu ter imeti snemalni aparat kot živo osebo. K temu jim je pripomogla zmožnost ravnanjskega Montgomeryja, ki si je zamislil in tako dobro izpeljal omejenji film.

Nazaj v planinski raj

Pod trto bivan zdaj v deželi rajsko mil, srca pa gor mi sil, nazaj v planinski raj. Zakaj nazaj? Nazaj v planinski raj!

Tu zelen dol in breg, tu svetle se budi se, tu ptičji sprev glasi se, gore se krije sneg. Zakaj nazaj? Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svet, te zlate vlnske grče; te nič, te nič ne mibe njih južni sod in cvet? Zakaj nazaj? Nazaj v planinski raj!

In tu ti nič ni mar, da dragi srčno vdan ti kidejo: «Ostani, nikar od tod, nikar!» Zakaj nazaj? Nazaj v planinski raj!

O, zlatih dnj spomin, me vrede na planine, po njih srce mi gine, sanj jaz planin sem sin! Tedaj nazaj? Nazaj v planinski raj!

Inflacija znamk in inflacijske znamke

V nekaterih evropskih državah so dobro spoznali koristi, ki jih prinašajo nove denarje prepora. Tako se je zgodilo, da so velike količine nemških inflacijskih znamk postale neuporabne in da so jih čez leta pretiskali in uporabili kot reklamne znamke ob različnih razstavah, velesojnih kongresih itd. Kot zasilne znamke so v Nemčiji uporabljali še celo leta 1945 inflacijske znamke s pretiskom. To je slika inflacije in njenega vpliva za zbiratelje znamk.

Višji takoj po tiskanju ugotovijo, da je izdaja zaradi nadaljnje razveljavitve denarja prepora. Tako se je zgodilo, da so velike količine nemških inflacijskih znamk postale neuporabne in da so jih čez leta pretiskali in uporabili kot reklamne znamke ob različnih razstavah, velesojnih kongresih itd. Kot zasilne znamke so v Nemčiji uporabljali še celo leta 1945 inflacijske znamke s pretiskom. To je slika inflacije in njenega vpliva za zbiratelje znamk.

Najprej v Avstriji

Eno tised prvih držav, ki jo je zajela inflacija po prvi svetovni vojni je bila Avstrija. Ko so menjali denar, je bilo deset tisoč kron en liling. Sedila ji je skoraj istočasno Madžarska, kjer se je dobilo za 12.500 kron en pengö. Obe državi sta kot najhujši nominalno vrednost pri izdaji znamk dosegle številu 1.000. Tema dvema državama je sledila Poljska, ki je dosegla na znamkah številu dva milijona pri frankovnih in tri milijone pri portoznamkah. Sovjetska zveza, ki takrat sploh ni mogla izdelovati znamk, je uporabljala vse dosegljive številke in tako je obstajala možnost za vrednosti do sedem milijonov sovjetskih rubljev. Najhujša inflacija je bila v Nemčiji. S 50 milijardami je bil dosežen žalostni rekord v vrsti inflacijskih znamk, a z temi izdajami stvar se ni bila končala. Da bi pridobili na česu so te zadnje vrednostne stopnje oddajali po štirikratni vrednosti, da so istočasno lahko tiskali vrednote v rentnih penigih. Za deset milijard si tedaj dobil en rentni penig.

Eno tised prvih držav, ki jo je zajela inflacija po prvi svetovni vojni je bila Avstrija. Ko so menjali denar, je bilo deset tisoč kron en liling. Sedila ji je skoraj istočasno Madžarska, kjer se je dobilo za 12.500 kron en pengö. Obe državi sta kot najhujši nominalno vrednost pri izdaji znamk dosegle številu 1.000. Tema dvema državama je sledila Poljska, ki je dosegla na znamkah številu dva milijona pri frankovnih in tri milijone pri portoznamkah. Sovjetska zveza, ki takrat sploh ni mogla izdelovati znamk, je uporabljala vse dosegljive številke in tako je obstajala možnost za vrednosti do sedem milijonov sovjetskih rubljev. Najhujša inflacija je bila v Nemčiji. S 50 milijardami je bil dosežen žalostni rekord v vrsti inflacijskih znamk, a z temi izdajami stvar se ni bila končala. Da bi pridobili na česu so te zadnje vrednostne stopnje oddajali po štirikratni vrednosti, da so istočasno lahko tiskali vrednote v rentnih penigih. Za deset milijard si tedaj dobil en rentni penig.

V drugi svetovni vojni so se inflacijski nevarnosti skušali zagnati. Nekaterim državam je to uspelo deloma, drugim popolnoma. Grčija ni mogla zadrti plazu, denarna vrednost je padla in znamke so se dignile s svojimi številkami navzgor do petih milijonov drahem. Sedila ji je Madžarska, ki je dosegla najvišje številke. Enojka, kateri sledi trinajst ničel, izraža vrednost desetih milijonov pengov. Kljub vsem možnostim pokušam, da bi v tej deželi zadrti inflacijo — uvedli so davčni pengö itd. — so se številke sukale okoli milijard in milijonov pengov. Poskusili so tudi izdati znamke brez označbe vrednosti s nastiteno srčko uporabe, ki so jo nato prilagajali vsak dan v zvezi z spreminjajočim se tečajem. Kot je videti, tudi ta način ni pomagal.

I. avgusta 1946, so inflacijo zadržali. Najhujše številke, ki so jo dosegli je bila 5 milijonov «Adopengov» oziroma 5000 tisoč belgijskih pengov, s čimer so delčko pobili vse dosežanje rekordne številke.

V Belgiji so izdati deflacionistični ukrep s tako imenovano izdajo znamk «Von Ackera». Cene znamkam so znižali in iz tega razloga so dobile pretisk — 10%. Ta pretisk so delali na vsakem posameznem politnem uradu. Če bi hoteli zbrati zbrati vse različne pretiske, bi jih gotovo minila potrpečljivost.

Toda inflacijske nevarnosti se ni konec. Mnoge države se z vsemi silami obranjujejo vsakemu obtoku bankovcev proti naraščajoči cen, torej proti vsem znakom inflacije. Danes govorijo o inflacijski nevarnosti v Italiji, južni v Romuniji, pa spet na Poljskem in v Nemčiji. Nobena država ni varna pred njo. Često morajo uporabljati drastična sredstva, da preprečijo razvedrotenje volite, da ostanjo prebivalstvo pred to nesrečo.

Tako imajo inflacijske znamke kakor tudi inflacija znamk slab priokus in vsi zbiratelji si gotovo želijo, da bi ji bilo z obojnimi prizanežno.

Filadelfija - mesto kvekerjev

Mirno ameriško mesto Filadelfija je prenehalo biti mesto kvekerjev že prav za prav leta 1760, ko so v mestu prevladali angleški protestanti, škotski presbiterijanci ter Irci. Danes jih ni več kot le kakih 15.000 ter se posebnega kvekerjskega jezika poslužuje edino v ozkem družinskem krogu. Danes prekladujejo katoličani in protestanti, dasi uspeva tudi še nešteto drugih verskih sekt; v mestu je več cerkva kot v katerem koli drugem večjem ameriškem mestu. Slika predstavlja moderno mestno delo z orjaki in nebotalni in s krasnim parkom v ospredju.

Profil Filadelfije

Mesto Filadelfija se razprostira na prostirah naplavinah od vzhodnega Pensilvanskega gorovja. Takoj nad mestom se začne veliki gozdovi in pasniki; umes pa leže prostrana in lepo obdelana polja, ki dajejo deseti mirni in ljubek videz. Podnebje je prijetno in zmerno brez velikih temperaturnih sprememb. Mesto čisto odeva vlažna in lahna megla. Mestno pristanišče je skoraj precej oddaljeno od morja, vendar je ostalo do leta 1820 največje pristanišče za pristajanje 13 kolonijam in eno tised največjih vršič za lamenjavo blaga s Kitajsko in Indijo. Njegovo pristanišče je bilo precej prevelikouporabno pristanišče. Vendar so se dolgo časa ponosne ladje, ki so jih zgradili v Filadelfiji, plule po njih morjih. Filadelfijske ladjelejalce so bile uporabne znane po vsem svetu zaradi izrednih izdelkov; bile so angleškega izvora ter so iz njih med vojno za neodvisnosti izšla prve ameriške vojne ladje.

obdelovati nizozemski in švedski naseljenci. To je bilo kake tri rodove prej, preden se je na tem mestu izkrcal veliki Penn s svojimi prijatelji z majhne ladje, ki se je imenovala «Welcome». Ta dogodek se vedno proslavljajo z velikimi svečanostmi. Kljub temu, da ostali Američani filadelfijske prebivalce kaj težko razumejo zaradi njihovega počasnega načina življenja, je vendar mesto zaradi lege in številnih industrij silno naraslo in ima danes nad dva milijona prebivalcev ter ga po pomenu pristižujejo med prvimi tri največje mestni Zdrženih držav. Populacijski temo tega mesta pa je zgodovinski, saj je z njegovim nastankom povezanih nešteto važnih zgodovinskih dogodkov. Pravi, da je to mesto mesto Williama Penna in Benjaminja Franklina, domovina izjave o neodvisnosti in ameriške ustave, skratka mesto, kjer so položili temelje rasti in napredku Zdrženih držav.

Za smeh

Gospodinja, ki je nakupovala, je strelila v trgovino, kamor navadno ni zahajala in povprašala po ceni mesa. «Katero vrsto želite — jo je vprašal trgovca — ali tisto po 100 lir ali po 900 lir?» «Kakšna pa je razlika?» «Nobena — je odgovoril trgovec — edino, ta, da tisto po 900 lir ni raclonirano.» V imenitni družbi so razpravljali o draguljih in neka debelusta gospa, ki je z družbo igrala bridge, je začela na dolgo in široko pripovedovati: «Svoje briljante smukinje s amonjakom, rubine z bordskojnim vinom, smaragde s konjakom, safirje pa s svežim mlekoma.» Vsi so molčali, toda nek njena prijateljica je malomarno pripomnila: «Kar pa svojih nikoli ne znašim. Kadar se mi umažejo, jih vzajem proda»

MOŽ S PLAVICO

«Tistega dne zjutraj, ko je moj mož ležal zelo nevarno bolan — je zapisala Ella Edberg iz Pleasant Ridgea v Michiganu — mi je zdravnik dejal, da bo vrhunec bolezn napočil v prihodnjih dvanajstih urah, ko naj bom pripravljena na najhujše. Ko je odšel, sem sedela v dnevni sobi in žalostno gledala skozi okno. Opazila sem nekaj mož, ki so kopal jarek. Eden izmed njih, širokopleč, majhen star mož, se je sklonil in pobral osamljeno plavico, ki je rastle ob meji bližnjega žitnega polja. Ogledal si jo je in jo zataknil za trak svojega ponosnega klobuka. Ko je pozneje kopal vedno globlje, sem mogla videti majhno modro svetilico, kako se je dvigala in padala. Drugo jutro, ko je moj mož že prebolel krizo, sem se odločila povabiti neznanega moža na kosilo. Drugi delavci so že prišli na delo, starega moža pa ni bilo od nikoder. Končno sem šla ven in vprašala po njem. Možje so umolknil, nato mi je eden pojasnil: «Sinovi ga je povzeli avtomobil, ko je šel domov.» Ko sem se vrnila v hišo, sem se razjela nad usodo tega majhnega starega moža, s katerim nisem nikdar govorila, niti poznala njegovega imena. Deset let je tega, toda vedno se ga spominjam, kadar koli slušim ljudi, kako se brez potrebe pritožujejo in so nezadovoljni. Nekako sem se zavedala, da se bo vse dobro končalo. Ves popoldan, kadarkoli je moje zaupanje v dober konec začelo omahovati, sem pogledovala na tisto modro svetilico, ki se je dvigala in padala pri vsakem zamahu s krampom. Drugo jutro, ko je moj mož že prebolel krizo, sem se odločila povabiti neznanega moža na kosilo. Drugi delavci so že prišli na delo, starega moža pa ni bilo od nikoder. Končno sem šla ven in vprašala po njem. Možje so umolknil, nato mi je eden pojasnil: «Sinovi ga je povzeli avtomobil, ko je šel domov.» Ko sem se vrnila v hišo, sem se razjela nad usodo tega majhnega starega moža, s katerim nisem nikdar govorila, niti poznala njegovega imena. Deset let je tega, toda vedno se ga spominjam, kadar koli slušim ljudi, kako se brez potrebe pritožujejo in so nezadovoljni.

Podobnost z denarjem

Drugače pa je z inflacijskimi znamkami. Če je obtok papirnatega denarja večji kot vrednost materiala, tedaj nastaja razlika med množino papirnatega denarja in njegovim zlatim križjem vedno večja in v takem primeru govorimo o inflaciji. Seveda se ta pojav opazi tedaj tudi pri znamkah. Cene postajajo vedno višje, denar je vedno manj vreden, tiskarne komaj sproti tiskajo dovolj denarja in izdajajo dovolj velike količine novih znamk. Pri hitri inflaciji gre tiskanje bankovcev in znamk celo prepo-

Neumorni šahisti na delu

Videti je, da je po zadnji vojni zanimanje za kraljevsko igro zelo poraslo. Vseposvobod prirejanje šahovske tekmovalnja in turnirje; ki se jih udeležuje veliko število igralcev in gledalcev. Na sliki vidimo dljake neke ameriške šole, ki izrabljajo odmor za igranje šaha.

Resnične zgodbe

Med vojno sem se nalezlo spolno razširjene navade, da sem skočil v avtobus in si hitro posnel sedež, katerega sem se držal, naj je prišel pozneje kdor koli, celo starica, opirajoča se na palico. Nedavno sta proti večeru vstopili v avtobus dve čedno oblečeni dekletki, stari približno po devet let. Na moje veliko presenečenje je starejši gospod poleg mene vstal in jima ponudil svoj sedež: «Izvolite, da obe do dosti prostora», je dejal in se jima smehljaj. V mislih sem obsevali starega moža, da se boče dobrokriči dekletom in morda spravi v zadrego. Ko sta dekletki vstali in se mu lepo zahvalili, je spet sedel na svoj sedež. Ker sem bil zaradi tega neveljaven, sem mu dejal: «Kaj vam pride na misel, da vseljate zaradi takihnih dveh otrok?» «Lahko moč, mi je odvrnil, vojna je končala. Starejše sestre teh dveh

mlađenec ne pričakujejo od molka. Za, da jim bo ponudil svoj sedež. Toda če morem kaj prispevati k temu, tedaj bi želel, da bi ti dve mladici dekletki rastle v takni vrsti ameriškega življenja, kakršnega smo bili navajeni živeti pred vojno. Pri lovu na divje rabe je bil Irvin Cobb tako nestrpen pri streljanju, da je nameril svojo puško že v trenutku, ko so rabe sedele na vadi. «Poslušaj, je ugovarjal njegov prijatelj, ne smeš zanj streljati. Počakaj vendar, da se rabe dvignejo v zrak in daj jim priklado, da se resijo.» Cobb se je mirmo obrnil k drugemu lovcu in dejal: «Kadar jaz streljam, imajo rabe vedno dovolj časa, da odletijo.»

Plesi in prireditve na ledu

Prijubljeno družinske sporta je po vsem svetu silno velika; saj je to sport, s katerim se bavijo stari in mladi. Poleg tega pa prireditve na ledu krasne plesne in varietske predstave, ki se kar kosajo po elegantni in razkojni opreml. Lep prizor neke prireditve na ledu predstavlja gornja slika

MATIJA V RISU

sem dejal, da me glava boli! Oh, da bi bilo že jutro! Bog ve ali ga je dočakam. Ljuba rajnica mati, ki ste gotovo v nebesih, prosite za svojega nesrečnega sina! In Bog da, da bi se hudič samuilil kje pravo daleč, na drugem koncu svetlobe. Nič mu ne bom zavižgal, satani, saj nisem neumen! Kar lepo tiho bom čepel in moči prav po božni rožni venec. Ko se oazri jo pa maglo popikam domov in razpoteje nad Golo jamo me ne bo videlo nikdar več, ponoči se ne! — Kaj je to? Nekaj poka tam zidolaj? Mraz ga je sprlel, srce mu je hitreje utripalo. «Ojej, debule tudi nimam s seboj, debule je upkano uvidilni. «Po meni je, ako se pripode večje.» Nenadoma je stopila izza hrasta kosmata prikazen z rogovi, in vili-mati, Mataja so se jezili lasje, vsak mu je stal po konci kozebelj. «Je ze tu...hudič...», detudi ga nisom klical!» si je mislil in se dolgo in široko prekrilak. Zona ga je obšla in zobje so mu sklepetali. «Kaj ho z menoj?... Oče naš...» Tedaj pa se je zgodilo nekaj takozdaj, da sta se oba začudila, prestrašeni Matej in namenišeni Andraž. Nad križpot je pripravila črna polkast z zaročimi odmi — velika souva. «To je drugič se je zdrlni Matej in upognil glavo. «Tepla se bosta za mojo ubogo dušo. Bog mi pomagaj in sveti Matija!» Pustil je kož v risu in se oazri drevil po gozdu navzdol. Tako je dirjal, da ni vedel, ali lefi po glavni ali po nogah. Vrhu lesne drve je počutil in se kar po hlačah po-

RADO MURNIK

spomnil Andraž zehajočega prijatelja. «Nooj stoji luna popolnoci tako, da jo vidiš od križpota ravno nad Koločko skalo», je dejal Andraž. «Le glej da boš takrat gotovo v risu!» Mataja je ukrasil ogenj in prizgal lojlovo. Obledel je kamizolo, snei podobico svojega patrona in materin molek s stens ter spravil v ogrev v top. Vel je matjo kost in leskovke, si optal koš in se položil. «Hudič ima rogovce in kremplje, jaz pa moglek in patrona», je modroval Mataja sam pri sebi. Zatopljen v misli se ni oziral in ni zapazil, da mu siedi navihant Andraž s ulami. Pot je držala na osovno stran gorovja. Skrit vir je curil med skalami, iz globokih je priprinala vlažna sapa vanj po gobah, trilem lesu in gozdni smolli. Truden od dolge hoje je prišel Mataja na križče nad Golo jamo. Navredil je s kostjo in šibami risa, hitro stopil vanj in postavil koš poleg sebe. Komaj streljal od Matajevoga risa se je zadovoljno mizal Andraž Hudopisk in preobračal sinaki kovuh, ki si ga je bil prinesel polpodne iz Zaplane. Izvidel je iz njega črno kučmo, dva krava roga, rep, verigo in oglje ter se začel preoblačiti v strahnega uraga. «Zdaj sem pa sam ko stare dabe zobje, je tarnal Mataja na them. «Ko bi imel vsaj kako družinco v nevarnosti! Pa mi ni prišlo na miš, da bi bil povabil Andraza s seboj. A zdaj je prepezano, zdaj sem smem iz-isa. Kaj sem neči silil vnanj ko oigan v pekel! Zakaj ni-

MATIJA V RISU

sem dejal, da me glava boli! Oh, da bi bilo že jutro! Bog ve ali ga je dočakam. Ljuba rajnica mati, ki ste gotovo v nebesih, prosite za svojega nesrečnega sina! In Bog da, da bi se hudič samuilil kje pravo daleč, na drugem koncu svetlobe. Nič mu ne bom zavižgal, satani, saj nisem neumen! Kar lepo tiho bom čepel in moči prav po božni rožni venec. Ko se oazri jo pa maglo popikam domov in razpoteje nad Golo jamo me ne bo videlo nikdar več, ponoči se ne! — Kaj je to? Nekaj poka tam zidolaj? Mraz ga je sprlel, srce mu je hitreje utripalo. «Ojej, debule tudi nimam s seboj, debule je upkano uvidilni. «Po meni je, ako se pripode večje.» Nenadoma je stopila izza hrasta kosmata prikazen z rogovi, in vili-mati, Mataja so se jezili lasje, vsak mu je stal po konci kozebelj. «Je ze tu...hudič...», detudi ga nisom klical!» si je mislil in se dolgo in široko prekrilak. Zona ga je obšla in zobje so mu sklepetali. «Kaj ho z menoj?... Oče naš...» Tedaj pa se je zgodilo nekaj takozdaj, da sta se oba začudila, prestrašeni Matej in namenišeni Andraž. Nad križpot je pripravila črna polkast z zaročimi odmi — velika souva. «To je drugič se je zdrlni Matej in upognil glavo. «Tepla se bosta za mojo ubogo dušo. Bog mi pomagaj in sveti Matija!» Pustil je kož v risu in se oazri drevil po gozdu navzdol. Tako je dirjal, da ni vedel, ali lefi po glavni ali po nogah. Vrhu lesne drve je počutil in se kar po hlačah po-

MATIJA V RISU

sem dejal, da me glava boli! Oh, da bi bilo že jutro! Bog ve ali ga je dočakam. Ljuba rajnica mati, ki ste gotovo v nebesih, prosite za svojega nesrečnega sina! In Bog da, da bi se hudič samuilil kje pravo daleč, na drugem koncu svetlobe. Nič mu ne bom zavižgal, satani, saj nisem neumen! Kar lepo tiho bom čepel in moči prav po božni rožni venec. Ko se oazri jo pa maglo popikam domov in razpoteje nad Golo jamo me ne bo videlo nikdar več, ponoči se ne! — Kaj je to? Nekaj poka tam zidolaj? Mraz ga je sprlel, srce mu je hitreje utripalo. «Ojej, debule tudi nimam s seboj, debule je upkano uvidilni. «Po meni je, ako se pripode večje.» Nenadoma je stopila izza hrasta kosmata prikazen z rogovi, in vili-mati, Mataja so se jezili lasje, vsak mu je stal po konci kozebelj. «Je ze tu...hudič...», detudi ga nisom klical!» si je mislil in se dolgo in široko prekrilak. Zona ga je obšla in zobje so mu sklepetali. «Kaj ho z menoj?... Oče naš...» Tedaj pa se je zgodilo nekaj takozdaj, da sta se oba začudila, prestrašeni Matej in namenišeni Andraž. Nad križpot je pripravila črna polkast z zaročimi odmi — velika souva. «To je drugič se je zdrlni Matej in upognil glavo. «Tepla se bosta za mojo ubogo dušo. Bog mi pomagaj in sveti Matija!» Pustil je kož v risu in se oazri drevil po gozdu navzdol. Tako je dirjal, da ni vedel, ali lefi po glavni ali po nogah. Vrhu lesne drve je počutil in se kar po hlačah po-

MATIJA V RISU

sem dejal, da me glava boli! Oh, da bi bilo že jutro! Bog ve ali ga je dočakam. Ljuba rajnica mati, ki ste gotovo v nebesih, prosite za svojega nesrečnega sina! In Bog da, da bi se hudič samuilil kje pravo daleč, na drugem koncu svetlobe. Nič mu ne bom zavižgal, satani, saj nisem neumen! Kar lepo tiho bom čepel in moči prav po božni rožni venec. Ko se oazri jo pa maglo popikam domov in razpoteje nad Golo jamo me ne bo videlo nikdar več, ponoči se ne! — Kaj je to? Nekaj poka tam zidolaj? Mraz ga je sprlel, srce mu je hitreje utripalo. «Ojej, debule tudi nimam s seboj, debule je upkano uvidilni. «Po meni je, ako se pripode večje.» Nenadoma je stopila izza hrasta kosmata prikazen z rogovi, in vili-mati, Mataja so se jezili lasje, vsak mu je stal po konci kozebelj. «Je ze tu...hudič...», detudi ga nisom klical!» si je mislil in se dolgo in široko prekrilak. Zona ga je obšla in zobje so mu sklepetali. «Kaj ho z menoj?... Oče naš...» Tedaj pa se je zgodilo nekaj takozdaj, da sta se oba začudila, prestrašeni Matej in namenišeni Andraž. Nad križpot je pripravila črna polkast z zaročimi odmi — velika souva. «To je drugič se je zdrlni Matej in upognil glavo. «Tepla se bosta za mojo ubogo dušo. Bog mi pomagaj in sveti Matija!» Pustil je kož v risu in se oazri drevil po gozdu navzdol. Tako je dirjal, da ni vedel, ali lefi po glavni ali po nogah. Vrhu lesne drve je počutil in se kar po hlačah po-

MATIJA V RISU

sem dejal, da me glava boli! Oh, da bi bilo že jutro! Bog ve ali ga je dočakam. Ljuba rajnica mati, ki ste gotovo v nebesih, prosite za svojega nesrečnega sina! In Bog da, da bi se hudič samuilil kje pravo daleč, na drugem koncu svetlobe. Nič mu ne bom zavižgal, satani, saj nisem neumen! Kar lepo tiho bom čepel in moči prav po božni rožni venec. Ko se oazri jo pa maglo popikam domov in razpoteje nad Golo jamo me ne bo videlo nikdar več, ponoči se ne! — Kaj je to? Nekaj poka tam zidolaj? Mraz ga je sprlel, srce mu je hitreje utripalo. «Ojej, debule tudi nimam s seboj, debule je upkano uvidilni. «Po meni je, ako se pripode večje.» Nenadoma je stopila izza hrasta kosmata prikazen z rogovi, in vili-mati, Mataja so se jezili lasje, vsak mu je stal po konci kozebelj. «Je ze tu...hudič...», detudi ga nisom klical!» si je mislil in se dolgo in široko prekrilak. Zona ga je obšla in zobje so mu sklepetali. «Kaj ho z menoj?... Oče naš...» Tedaj pa se je zgodilo nekaj takozdaj, da sta se oba začudila, prestrašeni Matej in namenišeni Andraž. Nad križpot je pripravila črna polkast z zaročimi odmi — velika souva. «To je drugič se je zdrlni Matej in upognil glavo. «Tepla se bosta za mojo ubogo dušo. Bog mi pomagaj in sveti Matija!» Pustil je kož v risu in se oazri drevil po gozdu navzdol. Tako je dirjal, da ni vedel, ali lefi po glavni ali po nogah. Vrhu lesne drve je počutil in se kar po hlačah po-

